

[B] **VAN ALLES WAT, IS WEINIG.**
“HOOR DE STAD” VAN ANNA ENQUIST

Verdriet is chaos. Het dijt uit als een zwarte vlek, tart elke logica en tast alles aan. Maar uiteindelijk zie je toch dat de chaos twee richtingen uit kan: of de drager verdwijnt erin, zoals in een zwart gat dat alles opslokt, of men vindt een structuur en geeft de pijn vorm.

Vooraf het laatste levert voor de buitenstaander doorgaans bijzondere dingen op. Luisteraars stemmen het *Stabat Mater* van Pergolesi naar de eerste plaats in de top honderd van de klassieke radiozender Klara. Astronomen schieten fascinerend mooie plaatjes van zwarte gaten. De Nederlandse dichteres Anna Enquist schrijft een oeuvre bij elkaar. Verdriet is chaos en in die chaos ontstaat kunst.

In de poëziekunst van Anna Enquist kun je niet om het verdriet heen: het maakt deel uit van het leven dat ze beschrijft en het bepaalt hoe ze zichzelf als dichter ziet en zelfs in haar gedichten toespreekt. Zoals in ‘Nieuwjaar’: “Nieuwjaar, je moet, je zal zeker - / weigeren is niet aan de orde.” Met haar pijn raakt ze alles aan en verandert het in prachtig maar breekbaar glas in lood. De dood van Enquists dochter Margit in 2001 lees je hier moeilijk van los: het gemis van de dochter is de witruijme waarop de dichtende moeder haar woorden rangschikt.

De titel *Hoor de stad* lijkt nochtans een luisterwijzer: hoor, hier spreekt in de eerste plaats de stad. Alsof de wereld het in deze bundel zal overnemen van het ik. En daar is iets van aan. In *Hoor de stad* vind je de poëzie terug die Enquist schreef als stadsdichter van Amsterdam in 2014 en 2015. Er is ook het katern ‘Een kooi van klank’, een reeks van tien die ze in 2013 voor het Poëzieweekgeschenk schreef, aangevuld met drie extra gedichten. In ‘Een zoete kwelling’ brengt ze poëzie onder die ze schreef voor het literaire voetbaltijdschrift *Hard gras*. Dat is veel verschillende poëzie om onder eenzelfde titel onder te brengen en Enquists achtste bundel geeft daardoor de indruk van een contractueel tussendoortje.

Hoor de stad leest namelijk niet als een afgerond geheel dat zorgvuldig woorden en gevoelens stapelt tot ze in een slot samenvallen. Dat is jammer, zeker omdat we het tegendeel gewoon zijn. In de bundel *Tussentijd* (2004), bijvoorbeeld, of in haar bejubelde

Nieuws van nergens (2010). Enquist legde de lat met haar laatste bundels zo hoog dat ons reikhalzen en haar springen elkaar niet elke keer op dezelfde hoogte kunnen blijven vinden.

Laten we dus milder zijn in onze torenhoge verwachtingen, de structuur respecteren en de poëzie per katern lezen. In 'Een kooi van klank' vinden we Anna Enquist in haar meest herkenbare vorm: dicht bij de trillende mineur van de dood met "Er viel niets te noemen, tijd / hield zich stil". Of het rauwe "Geef het maar toe. Wat je schrijft / heeft geen zin", namelijk het besef van een taal die de dochter nooit tot leven zal wekken. Maar ook de loutering van de muziek van Schubert of Bach krijgt haar vaste plek in deze reeks van dertien. Net zoals in haar roman *Contrapunt* reconstrueert Enquist via klank en muziek het oude geluk en stroomlijnt ze het verdriet en de pijn tussen notenbalken. Via taal brengt ze zo de grenzen van de kooi in kaart waarin ze de chaos van het verdriet heeft ondergebracht.

Die pure en herkenbare Enquist, die dicht over taal, muziek en rouw, moest ze in de poëzie deels opgeven door haar stadsdichterschap. Nou ja, dat klinkt te radicaal: ze moest er een compromis voor sluiten. De stad bij haar poëzie betrekken was namelijk niet vanzelfsprekend, zei ze in interviews, aangezien de stad voor haar lang een plek was waartoe ze zich "tot haar innige tevredenheid met gepaste afstand verhiel". Ze woont niet in het centrum van Amsterdam en daardoor bleef "de echte stad" voor haar een plek "even verderop, met herrie en troep". Het blijft tenslotte de stad waarin haar dochter verongelukte.

Maar dan wordt haar kleinzoon geboren en kijkt ze als stadsdichter door twee pas geopende ogen naar datzelfde centrum. Amsterdam kan ook een feest zijn van ongekende ontdekkingen, zo blijkt. In 'De stad herboren' dicht ze: "In anderhalf jaar ben ik om, heb ik hekel / en haat laten gaan, is er dankzij zijn geestdrift / een heldere lusthof ontstaan." Mineur mengt zich tot haar eigen verbazing met majeur. En dat gaat ver. De "Je moet, je zal zeker" uit het gedicht 'Nieuwjaar' wordt in het stadsgedicht 'Rood potlood, Bijlmerweide' een oprechte, sterke wil wanneer ze dicht over het park Bijlmerweide in Amsterdam-Zuidoost, waar de bomen ondanks protest tegen de vlakte gaan. "Wij, hoogopgeleid en kwaad, / vertrouwen op de rede. Beleid dicht bij de burger,

inspraak, / overleg. Deelraad, gemeente, waterstaat? Een weerwoord / in het stemhokje is alles wat ons rest."

Het gemis dat haar afsluit van de wereld rondom haar, kantelt zo geregeld om in betrokkenheid.

In de acht "voetbalgedichten" van 'Een zoete kwelling' vind je datzelfde engagement terug. "We ademen voorzichtig met kleine / teugen, wenden de blik naar boven, / merken dat wij wensen, bezweren, / smeken: bescherm Dirk Kuyt, / spaar de knieband van Robben, / zegen de pezen van Van Persie."

Maar bij het keren van de blik van binnen naar buiten gaan veel gedachten verloren. De gedichten van 'Een zoete kwelling' raken niet, ze stuiteren willekeurig buitenspel en hebben te weinig zeggingskracht om een betekenisvolle plek op te eisen in Enquists oeuvre. De stadsgedichten lijken haar beter te passen, misschien omdat ze door de ogen van haar kleinkind kijkt en zo genoeg stof en vrijheid vindt in een nieuwe, vertrouwde wereld. 'Een kooi van klank' zit haar het dichtst op de huid en omvat haar sterkste werk.

Rest ons nog de gedichten ertussen. Die staan wat verloren in een geheel dat zoekt naar vorm. Je zou die chaos verdriet kunnen noemen en de kern van

Anna Enquist, Foto Bert Nienhuis.

Hoor de stad is dat ook. Maar van Enquist hoopten we dat ze er kunst van zou maken: een bundel als een bewegend beeld, bestaande uit vijfenveertig stills. Waar je als buitenstaander naar kijkt, wetende wat je ziet, maar de noodzaak voelt om te blijven kijken omdat je het niet helemaal begrijpt. En dan kunnen zeggen: “Verdriet is chaos. Het dijt uit als een zwarte vlek, tart elke logica en tast alles aan. Maar Enquist vat het.” Enquist vat het, maar niet in *Hoor de stad*.

SARAH VANKERSSCHAEVER

ANNA ENQUIST, *Hoor de stad*, De Arbeiderspers,
Amsterdam, 2015, 72 p.
